Wolf-Dieter Storl

PŘÍRODNÍ LÉČBA BORELIÓZY

celostní terapie
etnologická medicína
praktické použití

PŘÍRODNÍ LÉČBA BORELIÓZY

Wolf-Dieter Storl

PŘÍRODNÍ LÉČBA BORELIÓZY

PRAGMA
HODKOVIČKY

Wolf-Dieter Storl
PŘÍRODNÍ LÉČBA BORELIÓZY

Z německého originálu Borreliose natürlich heilen
přeložila Ivana Krausová.
PRAGMA, V Hodkovičkách 2/20, 147 00 Praha 4
© 2012 Wolf-Dieter Storl
© PRAGMA, 2013

ISBN 978-80-7349-356-1

Dýchání dvojí milost tají:
éterické esence nádech a opětovný výdech.
Jedna tíží, druhá osvěžuje…
Tak báječně je život namíchán.
Ty pak vděč Bohu, když k tobě břemenem zkoušky zavítá,
a blahoslav ho, jestliže tvá bedra zas tíže zbavuje…

Johann Wolfgang von Goethe

Upozornění

Informace v této knize byly pečlivě popsané a co nejsvědomitěji přezkoumané. Protože nemohou nahradit rady kompetentního odborníka, ale mohou je pouze doplnit, je v každém případě radno obrátit se na lékaře nebo léčitele, kterému plně důvěřujete. Autor a nakladatelství nepřebírají žádnou zodpovědnost za škody nebo následky, které by mohly vyplynout z použití nebo zneužití zde uvedených informací.

OBSAH

Předmluva aneb Komu spadl hřebínek **11**
Etnická medicína 12
Duchovní vedení není vždycky příjemné 18

Předmluva k 2. vydání **23**

Setkání s démonem **25**
Konec éry antibiotik 27
Skupinové duše bakterií 34

Malý členovec dělí svět **41**
Zloduch 42
Nemoci přenášené klíšťaty 45
Přirozená pomoc při podezření na klíšťovou encefalitidu 48
Další možnosti přenosu 48
Ochranná opatření proti klíšťatům 49
Spirochéta boreliózy 50

Nová epidemie **57**
Proč mají testy malou vypovídací schopnost 58
Stadia nemoci 61
Kde se najednou vzala borelióza 63
Jeleni a myši – ekologické faktory 66
Nemoc jako alibi? 69
Důležitá poznámka k obrně 72

Strach z přírody **75**
Čím je příroda vzdálenější, tím se jeví nebezpečnější 75
Ambrózie peřenolistá 77
Módní nemoci 78

Pomůcky přírodního léčitelství **83**
Doxycyklin 83
Dostatek spánku 84

Čerstvý vzduch a sluneční světlo 86
Tělesný pohyb 89
Míza 90
Rozumně jíst 92
Domácí byliny posilující imunitu 93
Radost ze života a jeho smysl 95
Dovolená – čas k rozjímání 96

Poctivý a pilný doktor **101**
Poslání léčitele 102
Kúra při borelióze podle Ortha 105
Multiplasan 105
Liv-52 108
Nervové jedy a zbytky bakterií 110

Na každou nemoc je nějaká bylina **117**
Kdo hledá, najde 118
Jelení syfilida 121
Výroba tinktury ze štětky (podle M. Wooda) 125
Obřad pro ducha štětky 126
Jak jsme na sobě zkoušeli štětku 129

Štětka a její léčivá duše **133**
Další názvy štětky 134
Čeleď 135
Botanické znaky štětky 136
Signatura 136
Účinné látky 138
Příslušnost k planetám 138
Tradiční způsob léčby 139
Lékové formy při léčení boreliózy 142
Dávkování 143
Doba užívání 144
Doba sběru a sklizně 145
Požehnání předků 145

Opatření doplňující léčení štětkou **151**
Terapie přehříváním 152
Zdravá strava při kúře 159

Rozumný způsob života 161
Zkušenosti s kúrou se štětkou 162
Herxheimerova reakce 165
Tradiční kúra kořenem 166

Další možnosti přírodního léčitelství při léčení boreliózy 169
Recept R. Müllera 169
Klinghardtova metoda 170
Kočičí dráp 171
Terapie podle Huldy Clark 172
Sůl a vitamin C neboli S/C terapie 173
Léčení boreliózy bylinami podle Stephena H. Buhnera 174
Křídlatka japonská 179
Další léky při borelióze 183

Hahnemann a syfilitické miasma 187
Životní síla a miasma 188
Merkur a nová syfilida 192
Slovní kouzlo 197
Homeopatika při borelióze 199

Kletba slunečního boha 203
Zlé hvězdy 203
Posvátné dřevo, nebo rtuť? 207
Guajakové dřevo 208
Hodina zrození chemické antibiózy 210
Kulturní proměna způsobená spirochétami 213
King's Grace Oyntement 214
Změna paradigmatu 215
Návrat bylin 220

Dodatek 225
Byliny pro mízu a slezinu 225
Domácí byliny na posílení imunity 226
Byliny na nos 228
Potopudné byliny odvádějící z těla jedy a zplodiny 231
Byliny čisticí mízu 232
Rostliny, kterými indiáni léčili syfilidu 233
Poděkování 237

Lékaři by se neměli divit, že příroda převyšuje jejich umění.
Vždyť co se vyrovná silám přírody?
Kdo se v nich nevyzná, ten neovládá ani umění léčit.
Lecjaká bylina je znamenitější a účinnější než všechny folianty,
čtené na vyšších školách, které stejně dlouho nepřežijí.

Paracelsus (Lebendiges Erbe)

Chceš-li poznat vlastní bytost,
rozhlédni se kolem sebe do všech stran.
Chceš-li svět opravdu prohlédnout,
nahlédni do hloubky vlastní duše.

Rudolf Steiner (Wahrspruchworte)

PŘEDMLUVA ANEB KOMU SPADL HŘEBÍNEK

Kniha, již držíte v rukou, popisuje novou lidovou nemoc, která se charakterem zjevně pozvolna začíná podobat epidemii, **boreliózu**.

Borelióza představuje moderní onemocnění, o němž byla napsána spousta knih, jejichž výpovědi se většinou kryjí s obvyklými tvrzeními a analýzami školní medicíny. Jejich pojetí je poplatné současnému kulturnímu modelu skutečnosti a nepřesahuje vědecký objektivní rámec. Píšou o přenašeči – přisátém klíštěti – a následujícím vypuknutí boreliózy, o stanovení diagnózy a nakonec nabízejí i obvyklé exaktně přijatelné řešení v podobě antibiotika. Bohužel však právě při borelióze tento zázračný prostředek pomáhá jen stěží. Chytré bakterie jsou schopné klást odpor i naší nejlepší zbrani, a tak se nabízí otázka, zda snad nejsou tito mikroskopičtí živočichové inteligentnější a méně primitivní, než jsme se původně domnívali…

Kde málo nepomáhá, pomůže víc. Nastává „posílení jednotek“! Ještě větší množství a delší užívání látek ničicích mikroby je jediné řešení, na které se školní medicína zmůže. A vůbec není ochotná považovat boreliózu za další důkaz konce rozmachu éry antibiotik. Ani komplementární medicína nemůže najít vlastní stanovisko a podobně, jako se Sancho Panza na svém „alternativním“ oslovi táhne za pyšným Donem Quijotem, se i ona dere za školní medicínou. Stejným směrem ve svém pytli táhne matoucí množství „přírodních“ prostředků. Ale ani jeden z obou systémů se nedokáže odpoutat od oficiálně schváleného vědeckého obrazu světa. Toho využívají šarlatáni a nejrůznější mastičkáři, aby nabízeli všelijaké možné pozornost budící zázračné léky. Nastává doba pro opravdu nový začátek.

Etnická medicína

Kulturně-sociální antropologie (etnologie) upozorňuje, že existují i jiné možnosti vysvětlení nemoci a metody léčení než ty, které nabízí naše oficiální školská medicína, jež si dnes říká „biomedicína". Dlouho nikdo nepochyboval o tom, že klasická moderní medicína je ve své metodě objektivní, prostá metafyziky, nenapadnutelná a vědecky dokonale podepřena (Pfleiderer 1995: 45). Na rozdíl od ní se léčebné systémy nezápadních etnik (starobylých národů, domorodců, divochů) považovaly za plné pověr, empiricko-vědecky neprokazatelné a ovlivněné iracionálními představami a činy. Bližší posouzení pak toto pojetí jednoznačně kvalifikovalo jako pravý předsudek a z nevědomosti pramenící kulturní povýšenost. Antropologičtí terénní badatelé opakovaně dokazují, že nejen lékaři z nezápadních vyspělých kultur (tradiční čínští léčitelé nebo indičtí ayurvédští lékaři) pracují velmi dobře a úspěšně s modely v západní koncepci nepochopitelnými. Specifickými léčebnými metodami vládnou a výrazných úspěchů v léčení dosahují ale podle pramenů terénního výzkumu třeba také i kořenářky, bubnující a tančící indiánští medicinmani, afričtí čarodějové, kteří míchají jedy a vyvolávají duchy předků, jihoameričtí *curanderos* se svými vědomí měnícími rostlinami, sibiřští šamani v extázi a mnozí další léčitelé písma neznalých národů. Schopnosti takového kalibru došly oficiálního uznání i na půdě UNESCO a Světové zdravotnické organizace (WHO). Už v roce 1976 vyzvedla WHO roli, kterou hrají tradiční léčitelé při zajišťování zdravotní péče o lidské zdraví na celém světě (Foster/Johnson 2006: 10). Při konferenci v Alma-Atě (Kazachstán, 1978) požadovala WHO zhodnocení tradiční medicíny a její zařazení do moderní medicíny (Heinrich 2001: 2).

Z hlediska etnické medicíny není školská medicína poslední instancí léčení. Nemá žádné výsadní právo, ale jako ostatní systémy představuje jedno z možných hledisek. I ona vyplynula z kultury, je kulturní konstrukcí a výsledkem dějinných a společenských procesů. Náš lékařský výzkum „odhaluje" ne daná objektivní fakta, nýbrž je „produkuje" interakcí mezi výzkumníky a předmětem. Aniž si to uvědomuje, vychází a priori z pojmových základních domněnek, které se nesmějí zpochybňovat.

Šaman léčitel

K nim patří:

- vytvoření protichůdných párů: příroda versus lidská kultura, tělo versus duch, osobnost versus společnost, vášeň (city) versus rozum, zdraví versus nemoc, přirozené versus nadpřirozené, objektivní versus subjektivní;
- názor, že lze přirozené procesy, jako nemoc nebo uzdravení, pochopit pomocí logiky a vědecké metody;
- názor, že lze přírodu, a tedy i tělo, ovládat a kontrolovat pomocí technologických metod. Zakládá se na pojetí člověka jako stroje – jako kyberneticky propojené inteligentní biomašiny s jakýmsi počítačem v hlavě, na jehož pevném disku jsou uložená data. Toto hledisko pak dokreslují i následující pojmy: *nemít*

energii, opotřebovaný, natažený, mít prázdné baterie, rozbitá pumpa, ucpané roury. Bionický humanoid, jakého hrál Arnold Schwarzenegger v roli Terminátora, patří k mýtům tohoto pojetí světa stejně jako myšlenka, že by klony nebo lidé s odumřelým mozkem mohli sloužit jako zásobárna náhradních dílů a ledviny či játra by se mohly měnit jako karburátor nebo zapalovací svíčky;
- že víra v duchy, předky a nadsmyslové instance je zbytečná a pro pochopení nemocí není nutná (Lock/Scheper-Hughes 1996: 43). „Jaké tělo potřebuje společnost, stát?" ptá se francouzský filozof Michel Foucault (1926–1984). V této otázce se skrývá poznání, že „tělo" není ničím biologicky předem určeným. Je stejně jako léky, názvy nemocí, diagnózy a léčení výplodem kultury. To platí i pro interpretaci těla školskou medicínou, která od osvíceneckých dob odděluje fyzické tělo od duše a považuje ho za pouhý mechanismus. Až ve 20. stol. došlo v psychiatrii a psychosomatice k pokusu postoj přehodnotit a znovu stmelit tělo a duši. Ale i zde se ještě hledají „opravdové", tzn. materiální, organické příčiny, hlavně v látkové výměně mozku.

Přístupů k tělu existuje tolik jako systémů léčení. Tradiční národy si nepředstavují tělo, vnitřní orgány a jejich funkce jako stroje ani neomezují „skutečnost" na to, co se dá zvážit a změřit. To však nevylučuje přesné a pečlivé pozorování. Přírodní jevy často pozorují přesněji než my (Levi-Strauss 1977: Kap. I). Nicméně předem nevylučují energetické, duševní a duchovní aspekty jako nereálné nebo subjektivní. Vzorem jejich modelu nejsou hodinové stroje ani počítače, ale krajina, podnebí, střídání ročních dob nebo pohyb planet. Podle střídání ročních dob a přírodních rytmů člověk poznává a chápe, co se odehrává v lidském mikrokosmu. Velká příroda, makrokosmos, je dýchající živé tělo. Je to „Matka Země", „Praobr" nebo původní hermafrodit, který se obětoval a proměnil se ve stvořený svět. Má kosti (kamenné formace) jako my, tepny a žíly (řeky, jezera), srdce (Slunce), mozek (Měsíc), kůži (zemina na zemském povrchu), vlasy (lesy, tráva) atd. Mnozí považují tyto metafory za naivní a primitivní. Ale tradiční čínská medicína dokazuje jejich použitelnost, stejně jako vytvoření souvislostí.

Funkční okruhy a fáze proměny zahrnují pět elementů, pět ročních období, pět chutí, pět stavů mysli a pět částí těla: *dřevo* (játra, žluč, hněv, jaro) hoří jako oheň; *oheň* (srdce, radost, léto) se mění v zem nebo popel; *země* (slezina, starost, pozdní léto) plodí kov; *kov* (plíce, smutek, podzim) se rozpouští a je tekutý jako voda; *voda* (ledviny, strach, zima) zase živí dřevo.

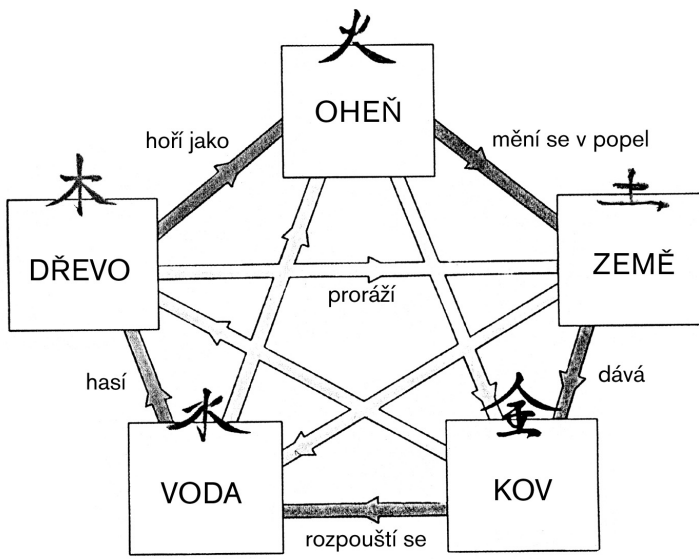

Čínský model: jin-jang a pět elementů

Podobné schéma používali léčitelé ve starém Řecku. Čtyři roční doby s různými stupni teplot a vlhkosti analogicky srovnávali se čtyřmi životními tekutinami (krev, žlutá žluč, černá žluč, hlen), se čtyřmi prvky, čtyřmi denními dobami, čtyřmi životními obdobími, čtyřmi typy osobnosti a dalšími jevy. Víc než tisíc let, tedy až do renesance, se léčilo pomocí těchto metafor.

Bolivijští indiáni Qollahuaya srovnávali tělo s horou, s hlavou, srdcem (vesnice), žaludkem, vnitřními orgány, ňadry, nohama atd. Prameny a potoky jsou jeho krev, střídání ročních dob představuje proměnu životních rytmů. Mýcení lesů a hornictví ohrožují jeho zdraví; zemětřesení, sesuvy půdy, prudká všestrhávající

voda zase znamenají choroby. Lidské nemoci se léčily pomocí obřadů kolem posvátné hory někde u vesnice (Lock/Scheper-Hughes 1996: 57).

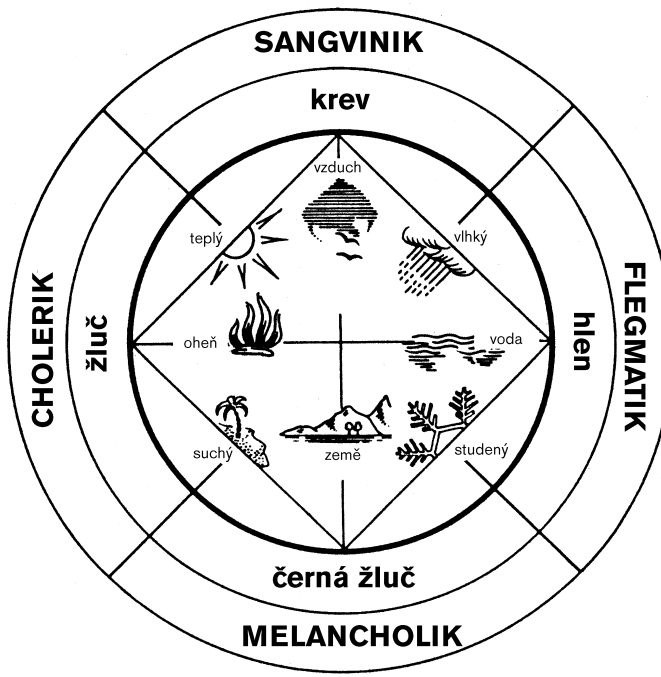

Humorální patologie ve schématu

Staří Egypťané srovnávali lidské tělo se zeleným údolím Nilu obklopeným pouští. Proud Nilu, umožňující život naplavováním úrodné půdy, který živí rostliny a odplavuje zkaženou a infikovanou vodu zavodňovacích kanálů, byl srovnáván se zažívacím traktem od úst až po tlusté střevo. Bylo nutné vyrovnávat vysušování, hromadění tekutin, změny, poruchy a ucpávání kanálů. Proto hrály v egyptském léčení hlavní roli projímadla, dávidla, klystýry a pouštění žilou.

V Indii model ovlivnily tři hlavní roční doby. Neprožívá člověk stavy horkosti (*pitta*) srovnatelné s horkým suchým obdobím před

monzunem? Nebo horké vlhké hlenovité stavy, které jsou nakažlivé (*kapha*) a podobné monzunu? Nebo stavy chladné a větrné (*vaya/vata*), jež člověk prožívá v přírodě v době pozdního podzimu (Storl 2004a: 30)?

Některé národy si např. i v předkřesťanské Evropě představovaly tělo jako dům: uprostřed ležící ohniště, šířící kolem sebe teplo, bylo srdce; podbřišek představoval stáj se všemi zvířaty, která se nacházela ve stejné budově. Podle tohoto pojetí je nemoc nečistota, nedostatek krmiva či dřeva nebo nežádoucí návštěva (duchů, démonů).

Ve středověku, ale především také v renesanci bylo lidské tělo zařazeno do kosmicko-astrologicko-energetické sítě vztahů: bylo považované za mikrokosmickou podobu celého vesmíru. Nacházel se v něm celý zvěrokruh od energie Berana v hlavě až po energii Ryb v chodidlech. Planety ovládaly orgány a jejich stav; planetární energie probíhaly po svých drahách celým tělem. Lékař musel být i astrologem, musel vědět, které planety působí v orgánech a léčivých bylinách, stejně jako znát vzájemné vztahy mezi nimi.

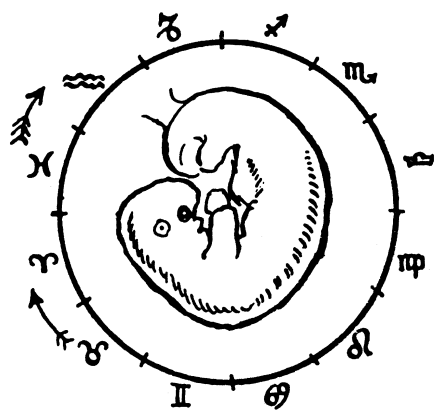

Lidské embryo ve zvěrokruhu

V tradiční Africe je člověk a jeho tělo součástí společenského silového pole. Nemoc se neomezuje na jedince. Napětí v kmeni

nebo sousedství, porušování tabu, urážení předků apod. vyvolávají nemoc. Závist, nenávist, zlé myšlenky ruší společenský soulad a jsou považované za zlá kouzla. Diagnóza není možná bez nalezení rušivého zdroje a ten se nenachází ve špatné funkci orgánů nebo v bakteriích jako příčinách nákazy, ale v oblasti mezilidských vztahů. Společnost, celá vesnice se účastní léčivého obřadu.

Další příklady by naplnily celou knihu, ale spokojíme se s předchozími. Nás zde zajímá hlavně skutečnost, že každý systém léčení, každý myšlenkový model má svou platnost a může úspěšně léčit. Proto se v této knize nespolehneme jen na ortodoxní lékařské výzkumy a teorie, ale i na prameny etnické medicíny a botaniky.

Duchovní vedení není vždycky příjemné

Příčinou napsání této knihy nebyla ješitná touha po vědění ani zvědavost badatele, ale vznikala v době, kdy jsem se sám nakazil boreliózou. Proto v ní popisuji vlastní dlouhou a dobrodružnou cestu, jež mě vedla k nalezení správného léčiva a léčení. Hodně mi pomohly vlastní vědomosti etnologa získané u různých národů. Současně jsem mohl čerpat i z vědomostí tradičního západního bylinářství. Medicinmani kmene Cheyennů, indičtí léčitelé a starý sedlák Artur Hermes mě naučili důvěřovat vlastní intuici. Poznal jsem, že známe své tělo lépe, než si je rozum ochotný přiznat. Náš duch je při meditaci a introspekci schopný tělo lépe prozkoumat a osahat než všechny tomografy, ultrazvuky a skenery. Ačkoli to těžkopádný povrchní rozum nedokáže pochopit, naše duše ví, co nás trápí a co nám pomůže. Proto jsem se snažil přesně pozorovat vnější tělesné symptomy, ale kromě toho nasměrovat vědomí i do vlastního nitra. Od indiánů jsem se naučil dávat pozor na to, co nám mají prozradit sny. Američtí praobyvatelé jsou přesvědčení o tom, že nám mnohé vize, sny, léčivé inspirace, ale i nemoci posílají naši „příbuzní" – zvířata, kameny, mraky, hory a rostliny – stejně jako předkové. Z těchto vizí a snů pak můžeme načerpat správné závěry. Předkům děkuji za to, že jsem našel správné léčivo na boreliózu: štětku soukenickou (Dipsacus sativus); mí předkové byli soukeníci a měli s touto rostlinou hodně co do činění.

Předjímám:
Tinktura z kořene štětky nebo čaj každý den a k tomu každý den nebo po pár dnech léčení přehříváním (sauna, horké koupele nebo potní chýše s teplotou nad 42 °C) poskytují dobrou možnost vyléčení boreliózy (podrobnější informace na str. 142 a 152).

Postupem času se roznesla tato zpráva: stále více pacientů si všimlo rostlinné kúry se štětkou, takže jsem začal dostávat stále víc dotazů v dopisech, e-mailech a telefonátech. Pak už mi nezbylo nic jiného než na zmiňované téma napsat knihu. Kromě toho se přihlásil jeden biofyzik z Wetterau. Napsal mi, že i on onemocněl boreliózou, trápila ho chronická únava, bolesti svalů, necitlivost končetin, výpadky paměti a stavy podobné psychóze. Po kúře se štětkou nepříjemné symptomy zmizely. *„Tato kúra je vaše zásluha,"* napsal mi a jako poděkování mi nabídl zapůjčení dokumentace svých vlastních výzkumů, jak dlouho je budu potřebovat. Brzy jsem ve schránce našel balíček s tlustým pořadačem. Obsahoval výběr nejnovějších zpráv o výzkumech a seznam odborné literatury. Zvědavě jsem je prolistoval a přitom narazil na některé moderní pojmoslovné prvky lékařské latiny: CPK[1], ELISA[2], ESR[3], EMC[4], JHR[5], IgM a IgG[6], PCR[7] atd., které nebyly blíž vysvětlené. Ať mě opatruje svatý Pschyrembel, pomoc! Potřeboval bych celé týdny, abych tu hromadu pročetl. Moc se mi do toho nechtělo. Kromě toho jsem musel posekat hromadu dříví, zazimovat zahradu, přeházet kompost, opravit plot a vykydat hnůj ze stáje. Odložil jsem pořadač a naplánoval si, že dopoledne budu pracovat v domě a ve stáji, odpoledne psát a na pořadač prostě zapomenu.

1 Kreatin(fosfo)kináza
2 Žádné dívčí jméno, ale zkráceně enzymová imunoanalýza.
3 Rychlost sedimentace červených krvinek
4 Putující zarudnutí
5 Jarischova reakce
6 IgM a IgG jsou imunoglobuliny
7 Polymerázová řetězová reakce

Než jsem si sedl k počítači, abych zahájil naplánované psaní, chtěli jsme si ještě jednou vyjet na koních. Byl krásný slunný den. Osedlali jsme koně a brzy projížděli lesní cestou mezi smrky. Psi s vyplazenými jazyky běželi za námi. Pak se vyjížďka náhle změnila v závod. Většinou prohrávám, ale tentokrát jsem zavětřil šanci, že bych snad mohl být u křižovatky první. Ale můj kůň najednou v plné rychlosti prudce změnil směr. Sedlo se smeklo a já narazil obličejem do kmene. Měl jsem pocit, jako kdyby mě horský obr praštil kyjem. Naštěstí jsem narazil spodní částí obličeje, takže jsem neměl zlomený nos, zato však prasklý ret a kývaly se mi přední zuby. A když jsem chtěl vstát, pocítil jsem, že mám něco s levou rukou. Rychle mi začalo otékat zápěstí, protože bylo zlomené. Mí známí indiáni z Montany by se asi ptali, který duch to vjel do jejich koně. Ale tady v Evropě by člověka nic takového nenapadlo. Artur Hermes, který mě poučil o bozích a duších v přírodě, by pravděpodobně řekl, že ta rána přišla z „jiné dimenze" a nějak to souvisí s „duchovním vedením". A ještě by to doplnil svým vlastním příběhem, kdy v lednu 1945 jel na lyžích ve Švarcvaldu a při nečekaném pádu si zlomil nohu. Nechápal, jak se to mohlo stát, protože byl zkušený lyžař a vždycky si dával pozor. Když se toho dne vrátil domů, měl ve schránce povolávací rozkaz. Na východní frontu měla být poslaná do boje jezdecká jednotka a muži, kteří uměli zacházet s koňmi. Arturovi, tehdy už 55letému, hrozil odvod. Ale než se mu noha zahojila, válka skončila. *„Duchovní vedení! Sotva bych se vrátil živý. Bohové se mnou měli jiné plány."*

Na sekání dřeva, rytí v zahradě a práci ve stáji jsem mohl zapomenout, stejně jako na psaní na počítači. Nemohl jsem si ani oloupat pomeranč, obout boty, odšroubovat víčko na marmeládě či zapnout kabát. Vůbec nic, jen jíst, spát a… číst. Takže teď jsem měl čas číst, spoustu času. Vzal jsem si tedy pořadač toho vědce a zahloubal se do něj, až se mi kouřilo z hlavy. Přitom jsem si začínal uvědomovat, že bych knihu nemohl napsat bez těchto předběžných studií. Literatura byla poučná. Uvědomil jsem si, kolik protikladů a nepodložených tvrzení se skrývalo za všemi těmi čísly a množstvím odborných zpráv i složitými formulacemi. Za fasádou náročné vědeckosti se skrývala nejistota, zmatek, ale i snaha

udělat si jméno. Uvedené statistiky si často odporovaly. Jak vysoký je na příklad stupeň zamoření klíšťat boreliemi? Každý odborník měl svoje čísla. Jak rychle se spirochéty rozšíří v těle? Trvá to týdny, jak tvrdí někteří, nebo jen pár hodin? Jedná se o lehkou infekci, která se dá za tři týdny vyléčit podáváním antibiotik? Nebo je to dokonce módní příliš často diagnostikovaná nemoc? Nebo se snad jedná o epidemii rozšířenou po celém světě, jež se pořád šíří dál a dál a skrývá se za neustále se měnícími symptomy? Úspěšnost léčení tradiční školskou medicínou činí 90 %, někteří odborníci mluví o 25 až 45 %, ale jiní ji považují za nevyléčitelnou. Nemohli se dohodnout ani na krevním testu (sérová diagnostika), a jak se zdá, tyto testy opravdu sotva poskytují jisté výpovědi. Jsou spirochéty přenášené jen klíšťaty, nebo i ovády, mouchami, roztoči a jinými členovci; nebo se snad nákaza dokonce přenáší slinami a jinými tělesnými tekutinami, mateřským mlékem a spermatem? Nebo v nemocnici krevními konzervami? Neví se to. Kolik se vyskytlo nových onemocnění? Oficiální odhad v USA se pohyboval mezi 18 000 a 1 800 000 v roce. Je to nová nemoc, nebo existovala odjakživa? Proč nebyla problematická v roce 1907, kdy ve Štrasburgu objevil lékař Amédée Borrel (1867-1936) šroubovité bakterie? Kolik existuje kmenů borelií? Vyvolávají všechny stejné symptomy? A je pravda, že v Americe našli hlavně kmen *Borrelia burgdorferi* v klíšťatech a u pacientů, zatímco v Evropě existují i další kmeny (*B. afzelii, B. garinii, B. lusitaniae, B. valaisiana*)? Jak je to možné? Copak ty bakterie ještě nevědí, že se bez potíží dostanou i za oceány v letadlech a na lodích? Tolik otázek a tak málo odpovědí. Čím víc jsem toho přečetl, tím jsem byl překvapenější.

Zřejmě mě „duchovní řízení“ vyřadilo z provozu, abych se tou věcí vážně zabýval. To duchovní řízení není vždycky tak příjemné, jak stále tvrdí přátelé z nové vlny. Někdy je naopak naprosto protivné! A někdy pošle horského trolla s těžkým kyjem nebo prožene nějakého skřítka mozkem koně.

Jen tak mimochodem, zlomená vřetenní a loketní kost se rychle hojily. Potom, co jsem při meditaci v duchu prozkoumal paži a přitom zjistil, že se jedná o hladkou zlomeninu a nemám natržené žádné vazy, mi ani nenapadlo jít k doktorovi. Ušetřil jsem si rentgenování, sádrování a prášky proti bolesti. Na paži jsem si dal

zábal z čerstvě nastrouhaného kořene kostivalu – to podněcuje proces granulace[8] a tiší bolest – a pil vývar z přesličky rolní, jejíž kyselina křemičitá také podporuje růst kostí. Kromě toho jsem paži koupal jednou denně v horkém odvaru z přesličky rolní, do něhož jsem přidal protizánětlivý čaj z řebříčku. Manželka mi nařezala tenké ohebné větvičky vrby na dlahy na zafixování kloubu. Ty se dají snadno odstranit před léčením zlomeniny pomocí bylin. Se sádrou by to nebylo možné a kromě toho by léčení trvalo mnohem déle. Takže už za tři týdny jsem zase seděl u počítače a psal tyto řádky.

8 Při léčení se tvoří měkká tkáň bohatá na buňky.

PŘEDMLUVA K 2. VYDÁNÍ

Moje kniha nesklidila jen pochvalu, ale i kritiku. Prý je nezodpovědné tvrdit, že antibiotika nepomáhají při borelióze, a vystavovat nebezpečí invalidity pacienty, kteří by se snad řídili podle mých rad. Neříkám, že antibiotika nepomáhají, nýbrž že často nepomáhají. Tuto knihu jsem mimo jiné napsal proto, že jsem dostal stovky dopisů a mailů od pacientů, které antibiotika neuzdravila a kteří slyšeli o existenci jiných možností léčby. V počátečním stadiu lze lépe zastavit infekci pomocí antibiotik. Trvá to tři a někdy až šest týdnů, než se po infekci vytvoří sérologicky dokazatelné protilátky; nakažení často ani nevědí, že je kontaminovalo klíště. I putující zarudnutí, první hlavní symptom, se objeví jen u 50 % nakažených. V této fázi už je obvykle pozdě na doxycyklin, protože se borelie mezitím rozšířily v těle a skryly se ve špatně prokrvených tkáních (chrupavky, jizvy, endotel atd.). Kromě toho se mohou až na deset měsíců zapouzdřit v prostředí, které jim je nepříjemné, než zase začnou být aktivní.

Vzhledem k těmto potížím se mi zdá rozumné nepřehlížet podněty etnologické medicíny z jiných než západních kultur, stejně jako tradiční empirické medicíny. Tak jsem se dostal ke štětce soukenické a poznal na vlastním těle, že mi dobře posloužila při mém onemocnění boreliózou. Samozřejmě je třeba tuto léčivou bylinu zkoumat a neutrálně ji posuzovat.

I terapie přehříváním nad 40 °C z karibské oblasti byla kritizována jako nebezpečná. Opravdu může být nebezpečná, ale jen pro ty, kdo mají velmi špatné zdraví, potíže s krevním oběhem nebo epilepsii. Ale na to jsem přece upozornil. Potní chýše nebo obvyklé teploty v údolí Gangy v době před monzunem jsou ještě vyšší (45 °C).

Nakonec bych chtěl upozornit, že mi i navzdory případným ostřejším formulacím nejde o kritiku lékařů nebo kampaň proti klasické školské medicíně. Znám těžkou práci praktických lékařů. Tato kniha má nabízet podněty, žádná dogmata.

Nenechej to dojít tak daleko,
až se smíříš s diagnózou, protože pak je tvůj osud zpečetěný.

Clemens Kuby, Unterwegs in die nächste Dimension

Víme, že lymská borelióza může odolat antibiotikům.
Je nesmyslné tvrdit, že je někdo uzdravený jen proto,
že dostal určité množství antibiotik.

Willi Burgdorfer, objevitel spirochét borelií, 2001

Léčení antibiotiky může značně poškodit pacienty se symptomy
chronické lymské boreliózy nebo postboreliovým syndromem.

Henry M. Feder et. al. and Ad Hoc International Lyme Disease Group, New England Journal of Medicine 357 (14), 4. října 2007

SETKÁNÍ S DÉMONEM

Nočnímu obřadu v potní chýši, kterého jsem se zúčastnil před více než deseti lety, nevládl žádný dobrý duch. Do jisté míry to souviselo se mnou; byl jsem přepracovaný a nevyspalý. Dost nerad jsem seděl v temném „břiše matky země" s dlouhovlasými zpocenými rádoby indiány, které jsem ani neznal. Doruda rozpálené kameny uprostřed vydávaly dusivé vedro, ale skulinami mi táhlo na záda. Řízená meditace, slavnostní přivolání božího orla, bizona a jiných indiánských totemových zvířat mě neoslovily. Byli jsme v údolí řeky Neckar, někde mezi chemií zamořenými vinohrady a holými poli poblíž Heidelbergu; spíš by přece mělo smysl se napojit na místní totemová zvířata a duchovní bytosti z okolní přírody než na jakási vzdálená a abstraktní stvoření. Šlo přece o spojení se zemí tady, s jejími rostlinami, zvířaty a duchy! Když byl vyvolán kosmický šprýmař kojot Shawnodese, ovládající jih a přinášející teplý déšť, obrátil se ceremoniář ke mně: *„Wolfe, určitě ho znáš, toho šejdíře a božského šprýmaře, z dob ve Skalistých horách."*

Moje ego se nafouklo a promluvilo důležitým hlasem zkušeného mudrce: *„Jistě, Shawnodese znám moc dobře!"*

Když ráno obřad skončil, válel jsem se v orosené trávě, abych se ochladil. Pod břichem se mi do kůže zakouslo klíště. Ale všiml jsem si toho až za dva dny. Měl jsem oslabenou kondici a možná mě právě Shawnodese potrestal za mou samolibost. Není radno vyzývat bohy a brát na lehkou váhu vše posvátné, jak vždycky zdůrazňovali přátelé medicinmani z kmene Cheyennů.

Brzy nato se v místě kousnutí klíštětem vytvořil rudý putující kruh (*erythema migrans)*. Cítil jsem se mizerně, byl unavený a podrážděný, bolela mě hlava, špatně jsem spal, viděl neostře a trochu mi opuchly lymfatické uzliny v třeslech. Přítel lékař, který se taky zajímal o fytoterapii, diagnostikoval boreliózu a mluvil mi do svědomí: *„Tady nepochodíš s bylinami, tady pomohou jen antibiotika, a to silná!"* Drasticky mi líčil průběh nemoci vyvolané bakterií

Borrelia burgdorferi a přenášené klíšťaty: když pacient okamžitě nedostane antibiotika, dostaví se ve druhém stadiu ochrnutí, artritida, putující zánět kloubů, poškození srdce a nakonec i poškození nervů nebo zánět mozkových blan. Ve třetím stadiu pacient končí na invalidním vozíku, protože selhávají klouby; nakonec může dojít k poruchám pohybové koordinace (ataxie), výpadkům mozkových nervů, a dokonce i k těžkým psychózám. Bakterie boreliózy je spirochéta příbuzná původci syfilidy. Stejně jako tato hrozná pohlavní nemoc je infekce recidivní, což znamená, že nemoc probíhá nárazově, symptomy načas mizí a sotva se pacient považuje za uzdraveného, udeří ještě silněji než předtím.

Jak hrozná diagnóza! Obvykle se léčím bylinnými čaji, zábaly, termoforem, pokládáním horkých kamenů a spánkem. Ale co jsem měl dělat v tomto případě? Koneckonců jsem se musel starat o rodinu. Před lety jsem v rámci léčení antibiotiky prodělal superinfekci, kterou jsem těžce trpěl dlouhá léta. S antibiotiky se musí opatrně, to jsem si uvědomoval, protože značně zasahují do imunitního systému tělu vlastního: ničí symbiotickou střevní flóru, která je důležitou součástí tělu vlastní obrany; vytvářejí v těle klima vhodné pro plísně, např. *Candida albicans* aj.; mohou vyvolat alergické reakce i životu nebezpečný anafylaktický šok. Přirozený vnitřní „ekosystém", obvykle chránící organismus před nákazami, je přitom zničený.

Nemohl jsem se rozhodnout a dělal si výčitky. Jsem snad paranoidní, když se tak bráním léčbě antibiotiky? Copak na tuto nemoc neexistují žádné byliny? Čas kvapil, to mi bylo jasné. Každý den – jak jsem si představoval – se spirochéty dál šířily a napadaly klouby, mozek a další orgány. Na toto téma jsem přečetl všechno, co mi jen přišlo pod ruku. Přitom jsem v příručce diagnóz a terapií Konsilium Cedip Practicum (1995) narazil na statistiku, podle níž mělo 23,8 % lesních dělníků testovaných v Německu protilátky proti borelióze, aniž věděli o nějakém onemocnění. Z jedné studie American Medical Association (AMA, 1995) vyplynulo, že jen u poloviny nakažených nemoc opravdu vypukla. To mi dodalo naději. Pokud je imunitní systém opravdu schopný produkovat protilátky proti spirochétám, stačilo by možná podporovat imunitní systém. Ale protože

antibiotika tlumí tělu vlastní obranu, nejsou asi ideálním lékem, jak jsem z toho vyvodil.

Konec éry antibiotik

Antibiotika stejně jako kortizon a steroidy – o tom jsem plně přesvědčený – jsou posvátné krávy moderní medicíny. Nesmí se o nich pochybovat. I kritici přiznávají, že tyto nejsilnější zbraně medicíny zachránily miliony životů a ve vážných případech se bez nich lékaři neobejdou. To je možné. Copak penicilin nezachránil život mému otci, který v zajetí v Egyptě málem zemřel na úplavici?

Jenže dnes se přece jen naskýtá otázka, jestli náklady nepřevyšují užitek antibiotik. Přitom všechno začalo tak slibně. Roku 1928 si všiml bakteriolog Alexander Fleming, že přestaly růst stafylokoky, když náhodou do misky s touto kulturou spadl výtrus plísně *Penicillium*. Přitom ho napadlo, že se pomocí jedů plísní dají ničit choroboplodné bakterie! Krátce nato roku 1935 objevil patolog Bernard Domagk antibakteriální působení sulfonamidů, účinných proti grampozitivním a gramnegativním bakteriím, stejně jako chlamydiím a prvokům (protozoa).

Na konci druhé světové války nabyla antibiotika na plném významu. Epidemie, které odjakživa trápily vojáky (infekce ran, pohlavní choroby…), se zdály navždy vypovězené z tohoto světa a rozšířila se euforická nálada. Nacisté byli poraženi, a teď budou konečně poražené i bakterie. Přední vědci dokonce vyhlásili konec všech nemocí lidstva. Americký generální štábní lékař William Steward řekl na konci 60. let před Kongresem: „Kapitola infekčních nemocí je jednou provždy uzavřená. Neštovice a dětská obrna jsou vymýcené; malárie a tuberkulóza je budou následovat.“ (Buhner 2002: 117.) Dobře si vzpomínám, jak nám dětem učitel základní školy v Ohiu vyprávěl, že díky penicilinu nebudou v roce 2000 žádné nemoci a díky jaderné energii už žádný nedostatek energie.

Nikdo nezpochybňoval dogma, že bakterie jsou příčinou nemocí a epidemií. Oficiální myšlenkový model tehdejší doby zastá-

val čistý sociální darwinismus: v přírodě vládne na všech úrovních nelítostný konkurenční boj, boj o přežití – člověk proti bakteriím, škůdci proti rostlinám, paraziti proti užitečným zvířatům. Šlo o manichejský[9] boj dobra proti zlu. Bakterie byly jednoznačně na straně zla, stejně jako jedovatí hadi, vlci nebo nepřátelé demokracie a pokroku. V rostoucí míře v sekularizovaném západním světě zaujaly tyto pro oko neviditelné mikroorganismy místo ďábla a jeho démonů. A kdo patří k těm dobrým, ten se s ďáblem nedohaduje!

Bakterie jako malí ďáblíci. Viktoriánská kresba, Londýn, 1858.

Toto myšlení se pak prosazovalo i v zemědělství: DDT, malation, lindan a ostatní chemické jedy měly chránit užitečné rostliny, jiné jedy, herbicidy, měly ničit plevel. I v politice se prosadilo toto myšlení: v první světové válce obě strany použily jedovatý plyn proti „lidským škůdcům"; ve druhé světové válce měly zlo vymýtit koncentrační tábory, plošné bombardování a atomová bomba.

9 Manicheismus, nazvaný podle náboženského vůdce Maniho (216–277), je typický radikálním dualismem dobra a zla, světla a tmy. Učení ovlivňovalo myšlení svatého Augustina a dále působí v islámu, kalvinismu a některých filozofických proudech. Viz Storl, Shiva, kap. 9, nakl. KOHA, 2002.

Ve studené válce byly vyvinuty zbraně, aby vyhubily bacil bolševismu nebo bacil kapitalismu, to podle stanoviska. Dnes to jsou nevypočitatelní teroristé, kteří podobně jako bakterie a viry v těle záludně, podle a v přestrojení vedou neférovou, nerovnou válku.

V souladu s tímto způsobem myšlení používá antibiotická válka proti mikroorganismům skoro výlučně vojenskou terminologii: na symptomy se nastřeluje; invaze choroboplodných zárodků; tělo je bitevní pole; lymfocyty likvidují cizí buňky; fagocyty uklízejí po úspěšné obraně; lékaři stojí v první linii. Také existují protiútoky a vítězná tažení; původce nemoci je ozařován, bombardován, zničen; ochranné systémy se posilují a s dostatečnou (finanční) pomocí se jednoho dne podaří vymýtit nakažlivé nemoci.

Mikroorganismy, údajný nepřítel, jsou největší a nejstarší skupinou živočichů na Zemi! Na této planetě žijí už 3,5 miliardy let. Jsou neobyčejně přizpůsobivé a mnohostranné, a vůbec ne tak primitivní, jak si myslíme. Udržují plodnost půdy, bez nich by nemohl na Zemi existovat žádný život. Jsou to předkové všech mnohobuněčných organismů, tedy i naši. Pravděpodobně byly chloroplasty, zelená tělíska v rostlinných buňkách, schopné přijímat světelnou energii slunce, kdysi rovněž volně žijící mikroorganismy. I mitochondrie, obstarávající vdechování kyslíku ve zvířecích a rostlinných buňkách, a plasmidy, dál předávající část dědičné informace, byly původně bakterie postupně integrované do buněk (Dixon 1998: 27).

Na celé planetě tráví bakterie a jiné mikroorganismy neustále se hromadící biomasu – zhruba 400 miliard tun ročně – a uvolňují z ní vznikající energii. Bez bakterií odbourávajících celulózu v žaludku by nemohli buvoli, ovce a krávy strávit listí a trávu. Mikroby napadají vše, co odumírá a ztrácí životní sílu: podzimní listí, výkaly, mrtvá těla, nemocné tkáně. To je jejich nejdůležitější úkol v celkovém složení přírody: obstarávají nutný proces rozpadu (Storl 2001: 203). Těmto procesům nemůže uniknout ani člověk; i my jsme součástí přirozeného koloběhu života a smrti, budování a rozpadání. Pokud ztrácíme životní sílu kvůli nevýhodným životním okolnostem (stáří, nezdravé stravování, jedy v životním prostředí, ozařování, vedlejší účinky léků, stres nebo – i to snižuje odolnost – ztráta radosti a smyslu života), je připravená půda

pro rozkládající bakterie, které nám pomáhají zbavit se naší inkarnace.

Biliony bakterií – víc, než kdy na zemi bylo a bude lidí – sídlí v našem těle. V tělesné buňce je deset mikroorganismů (Blech 2000: 23). Protože se většinou jedná o mírumilovné a užitečné spolubydlící, sotva o nich víme. Na jejich konto jde až jeden kilogram z celkové tělesné hmotnosti člověka. Sídlí na kůži, v ústech, hrdle, zažívacím ústrojí a pochvě, kde tvoří povlak, chránící proti vnikání choroboplodných zárodků.

V 19. stol. vědci poznali díky zdokonalení mikroskopu a později díky „lovcům mikrobů", že se většina bakterií nachází ve střevě. Smrt sídlí ve střevě – jak tvrdí okřídlené přísloví; lékaři diagnostikovali u svých pacientů „intestinální toxifikaci", a byla nutná „sanace střeva". Dnes víme, že bychom vůbec nemohli žít bez miliard hladových „jedlíků", bez zhruba 500 druhů bakterií ve střevě. Střevní sliznice s 200 čtverečními metry kontaktní plochy je náš největší imunitní orgán. Zde ve střevních sliznicích se náš organismus setkává se spoustou různých bakterií, které B lymfocyty[10] a T lymfocyty[11] přijmou, rozpoznají, zase vyloučí a uloží do paměti. Tímto způsobem trénují a podněcují náš imunitní systém. Tak se vytvoří přirozené protilátky, které se dostávají do lymfatických a krevních drah a chrání tělo (Blech 2000: 37). Střevní flóra nám pomáhá při trávení potravy a organismu dodává důležité látky: vitamin K, potřebný ke srážení krve, vitaminy B2 (riboflavin), B6 (pyridoxin) a B12 (kobalamin), biotin, kyselinou listovou, kyselinou pantotenovou aj. Dnes už také víme, že „dobrému střevnímu prostředí" prospívá laktobacil a bifidní flóra a chrání proti choroboplodným zárodkům i bujícím zhoubným buňkám. I ženská pochva obsahuje různorodou flóru. Když se dítě narodí přirozeně, přijímá při průchodu bránou života mateřské bakterie, které se rychle rozmnožují. U porodů císařským ře-

10 B lymfocyty tvoří vysoce specializované protilátky (imunoglobulin) proti neznámým vetřelcům (bakterie, plísně, viry) a ukládají informace („paměťové buňky").

11 T lymfocyty ničí tělu cizí buňky, ale také mohou potlačovat imunitní reakci, když je obrana úspěšná („potlačující buňky"), nebo jako „paměťové buňky" ukládají znaky vetřelce.

zem hrozí nebezpečí, že choroboplodné bakterie osídlí střevo dítěte (Canon 1994: 169). Střevní flóra kojence se podněcuje imunoglobuliny (IgA) v mateřském mléce a mikroorganismy osídlujícími prsní bradavky. Tak se vyvíjí imunitní systém kojence.

Bakterie nás doprovázejí životem stovky milionů let. Za tu dlouhou dobu se vyvinula pro obě strany životně důležitá symbióza. Většina bakterií v našem těle není patogenní, ale naopak našemu zdraví prospívá.

Zdravou střevní flóru narušují nebo poškozují následující faktory: těžké kovy, jedy ze životního prostředí, chemoterapie, kortizon, očkování, nezdravá strava (příliš mnoho cukru a bílkovin, bufetové jídlo), psychické faktory (stres, deprese, potlačovaná zlost) a antibiotika.

Antibiotika jsou, jak už pouhý název prozrazuje, nasměrovaná proti (*anti*) životu (*bio*). Jejich používání se rovná vyhlášení války světu mikroorganismů; byla vynalezena proto, aby je ničila. Ale protože se s nimi dělíme o životní prostor, škodíme tímto útokem sami sobě. Škody, které utrpíme, mohou být následující:

- **Opakované léčení antibiotiky narušuje velmi složitou vnitřní ekologii** lidského organismu, vyvolává závažné nemoci, které končí někdy roztroušenou sklerózou, cukrovkou nebo rakovinou (McTaggert 2000: 217).
- Jsou možné **alergické reakce** od vyrážky až po **anafylaktický šok**.
- **Ničí ekosystém střevní flóry**, zvláště když jde o širokospektrální antibiotika. Ničí ve zdravém střevě běžně převládající bakterie a zvýhodňují nebezpečné mikroorganismy, které žijí rovněž ve střevě a jsou obvykle držené v šachu. Výsledkem je dráždivý tračník, zánět tlustého střeva a další intestinální onemocnění.
- Může vzniknout **superinfekce**. Přitom se zničí většina symbiotických prvoků a uvolní se místo pro zvlášť agresivní druh. To je příčina těžce léčitelných zánětů močových cest.
- V posledních padesáti letech od začátku používání antibiotik (a masového očkování) došlo k dramatickému stupňování **autoimunitních onemocnění** a **alergií**. Není daleko k podezření, že zde existuje jistá souvislost.

- Mnohá antibiotika, jako např. peniciliny, jsou založená na jedech, které vylučují plísně, aby se bránily proti bakteriím. Antibiotika vytvářejí v těle podmínky vhodné pro plísně, což zvýhodňuje jejich rozmnožení, např. druhu *Candida albicans*.
- Kdo bere antibiotika, je náchylnější k infekcím, protože tyto léky vytvoří ve střevu volný prostor, který mohou zabydlet zvenku pronikající zárodky (Canon 1994: 156). Pak je člověk méně odolný i proti virům.

Zdánlivě zázračná zbraň se od začátku pacientům předepisovala příliš často. Sotva jsme vkročili do ordinace, nasadil náš vesnický doktor penicilinovou injekci. Moderní medicína na každou nemoc! Rýma, natržený sval, bolesti hlavy, břicha, záněty – byla dobrá na všechno. Tak to chodilo nejen u nás ve vesnici Spencer v Ohiu, prakticky všude se v 50. a 60. letech bez váhání předepisoval ten zázračný prostředek. Nasazoval se při onemocnění vyvolaném viry nebo plísněmi, a dokonce i v případech nemocí, které by zmizely samy od sebe nebo u nichž by pomohly jednoduché domácí léky, jako bylinný čaj a klid na lůžku.

Dnes se na celém světě vyrobí asi 50 milionů tun antibiotik, většinou syntetických (Canon 1994: 15). Velká většina jich putuje k chovatelům dobytka. Skot a prasata dostávají třicetkrát víc antibiotik než lidé. Mají před dosažením jateční hmotnosti zabránit úmrtí zvířat, která navíc po antibiotikách rychleji přibývají na váze. Tetracyklin se považuje za účinný akcelerátor růstu. Ale protože ve spletité síti života všechno souvisí se vším, neujde člověk trestu: jen v USA vyvolávají rezistentní salmonely 6,5 milionu případů otravy potravinami.

Na výrobě antibiotik profituje jen průmysl. Z malých výrobců léků se staly nadnárodní giganti. V západním světě se za léky a léčení vydává stejně tolik jako za zbrojení. Jde o stovky miliard dolarů. Jak válka, tak nemoc jsou témata, která nahánějí lidem strach, s jehož pomocí lze snadněji manipulovat a vládnout. Dnes Američané vydávají víc peněz za léky než za bydlení a potraviny. Ale zdravější nejsou.

Že by se mikroorganismy mohly bránit nebo vytvořit rezistentní formy, zpočátku nikdo nevěřil. Vědci neviděli žádné nebezpečí,

protože podle Darwinova učení o evoluci jen zřídka dochází ke změně v genech. Vypočítali, že k výskytu náhodných mutací dochází v poměru jedna ku jedné miliardě v generaci. Generace bakterií se střídají velice rychle: jedna bakterie má za den zhruba 17 000 dcer, z nichž každá zase má 17 000 dcer atd. (Borelie se rozmnožují mnohem pomaleji.) Ale ani rychlé střídání generací se nepovažovalo za nebezpečné, protože většina těchto genetických mutací jsou deformace, které nepřinášejí žádné výhody přežití, ale končí smrtí mutanta (Buhner 2002: 119).

Ale skutečnost vypadala jinak. Vyšlo najevo, že tyto mikroorganismy jsou neuvěřitelně přizpůsobivé. Antibiotika pro ně znamenají stres a selekční tlak. Už v prvním roce (1945) po komerčním použití penicilinu bylo rezistentních 14 % bakterie *Staphylococcus aureus*. Za padesát let vznikly první stafylokoky odolné vůči všem antibiotikům. Dnes se jen v USA ročně léčí v nemocnicích tři miliony pacientů s infekcemi, jež jsou neléčitelné antibiotiky. Dva miliony Američanů se právě v nemocnicích nakazí infekcemi, které se léčí jen velmi obtížně. Navzdory 14 000 úředně registrovaných prostředků ničicích choroboplodné zárodky na tato onemocnění ročně umírá 100 000 až 150 000 lidí (Garrett 2001: 164). V SRN se ročně nakazí nozokomiálními infekcemi *(nákazami získanými v souvislosti s hospitalizací – pozn. red.)* asi 450 000 až 900 000 pacientů (Blech 2000: 186).

Infekční onemocnění se opět rozšiřují. Jeden ze sedmi případů tuberkulózy nereaguje na antibiotika. Stejně jako nový druh pneumokoků z Jižní Afriky, vyvolávající kromě zánětu plic i záněty ran, středního ucha a mozkových plen. Světová zdravotnická organizace podává zprávu o osmi milionech nových případů tuberkulózy; tři miliony postižených na ni umírají. Kapavka, syfilis, zánět mozkových blan, zánět plic a další onemocnění se rozšiřují.

Prohráli jsme válku s mikroby. Urputný boj, který s nimi lékaři vedou, ohrožuje neškodné ochranné bakterie a snižuje přirozenou odolnost (Canon 1994: 125). Nové zárodky jsou nebezpečnější než ty z dob před objevením antibiotik: vypěstovali jsme si velmi škodlivé původce. Původně neškodný spoluobyvatel našeho těla se najednou mění ve virulentní vražedné původce, jako je *Escherichia coli*, neškodná a obvyklá součást střevní flóry, zmuto-

vaná v *E. coli 0157: H7*. I plísně *Candida* jsou vlastně neškodné a stávají se problematickými až při oslabení obranných sil a narušení ekologické rovnováhy v těle.

Líheň nebezpečných zárodků se nachází všude tam, kde antibiotika narazí na lidi nebo zvířata směstnané na malém prostoru: slepičí kurníky, výkrmny, rybí farmy, domovy důchodců, jesle, vězení, chudinské čtvrti, útulky pro zvířata. Zde je počet mutací zvlášť vysoký. V USA se kravám očkuje geneticky upravený růstový hormon (*bovine growth hormone*), což zvyšuje dojivost, ale současně vyvolává záněty vemene, vyšší podávání antibiotik a mutování bakterií. Odpad a odpadní voda z těchto líhní se dostávají do půdy a vod, a protože se většina antibiotik odbourává jen pomalu nebo vůbec, zabíjí i zde užitečné mikroorganismy nebo je přinutí k mutaci.

Skupinové duše bakterií

To jsou úplné Jobovy zvěsti. Jak to mohlo dojít tak daleko? Jak to mikroby dokážou? Vědci pomalu poznávají, že tyto mikroorganismy sice nemají mozek ani nervový systém, ale dovedou přežít, vnímají dění kolem sebe, na antibiotika reagují velmi inteligentně a jiným mikroorganismům sdělují své „poznatky". Jeden mikrobiolog, citovaný v Newsweeku, je dokonce označil za „chytré ďáblíky".

Jak si mohou bakterie vypěstovat imunitu na antibiotika? Jestliže je jejich životní prostředí zamořené jedy, nečekají na náhodné mutace, ale přizpůsobí se jim vhodnými mutacemi (Sheldrake 1993: 166). Lamarck[12] nechává pozdravovat! Američtí vědci byli překvapení, že bakterie často mutovaly ještě dříve, než se dostaly do styku s novým antibiotikem, jako by ho dokázaly předem vytušit (Buhner 2002: 123). Sheldrake vysvětluje tuto nepochopitelnou skutečnost tak, že jsou mikroby součástí morfogenetických polí, existujících mimo prostor a čas.

12 Jean-Baptiste de Lamarck (1744–1829), přírodní vědec, vyslovil teorii, že je mutace reakcí na bezprostřední podněty z okolí a ukládá se do genů. Tato údajně zastaralá evoluční teorie byla vystřídaná Darwinovou teorií přírodního výběru.

Nemoc jako boží trest – dřevoryt z knihy Feldtbuch der Wundartzney von G. v. Gersdorff, 1530

V přítomnosti antibiotik se výměna informací mezi mikroby stonásobně zrychlí. Rezistentní bakterie si vyměňují genetický materiál (kroužky nukleových kyselin, plastidy) nejen kopulací s jedinci stejného druhu, ale dávají informace i jiným druhům. Do okolí jsou vylučované pohyblivé geny (transpozony) a jiné bakterie je sbírají. Něco takového není možné u vyšších organismů s výjimkou případů složité genetické manipulace. Enterokoky odolné vůči vankomycinu[13] předaly svou imunitu streptokokům

13 **Vankomycin** je glykopeptidové antibiotikum používané při profylaxi a léčbě infekcí způsobovaných grampozitivními bakteriemi, jimž brání ve stavbě buněčné stěny. Je tradičně vyhrazen jako lék „poslední instance", používá se jen v případech, kdy léčba jinými antibiotiky selhala; nárůst rezistence mikroorganismů proti vankomycinu však znamená, že je v této roli postupně nahrazován linezolidem a daptomycinem.